

Κρητικά χειρόγραφα στην Κρήτη

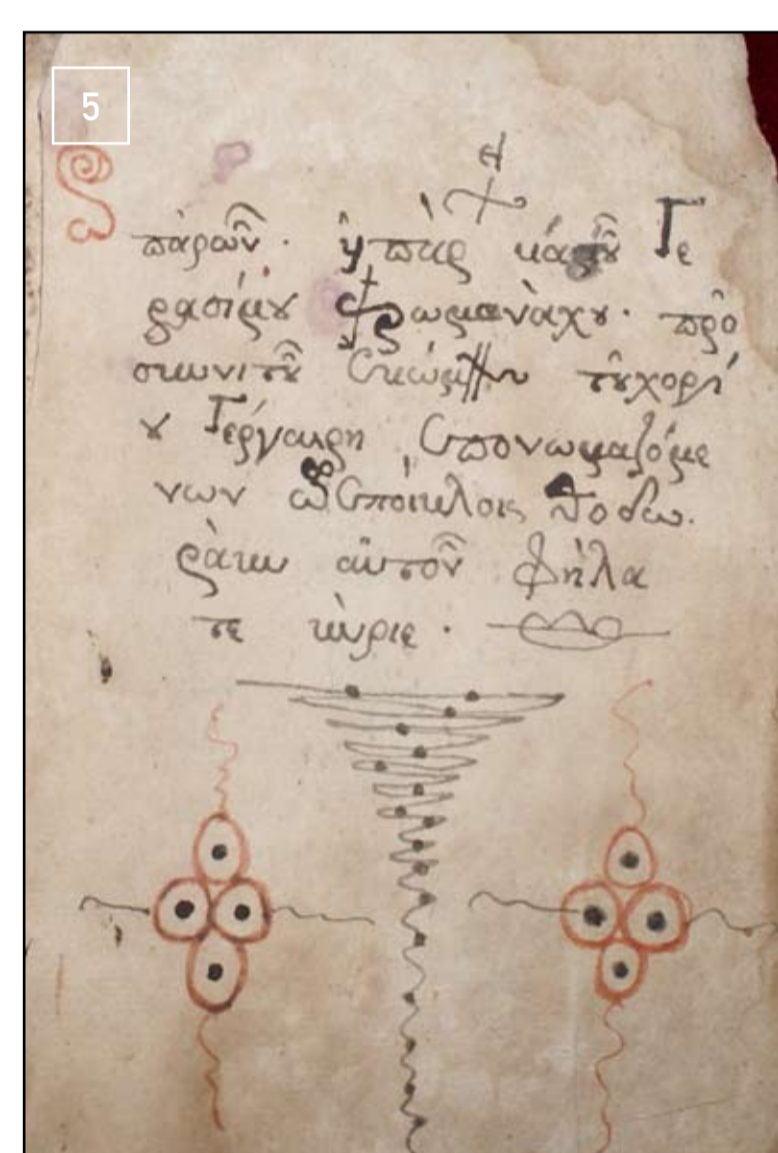
ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Νικολέττα Κωνσταντοπούλου, Χρυσάνθη Ντινοπούλου, Λευτέρης Ξαγορράκης, Μίνως Σκουντάκης, Ειρήνη Χατζάκη. / ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ-ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: Μανόλης Σ. Πατεδάκης.

Ιερά Μονή Γωνιάς (Χανιά) και Μητρόπολη Λάμπης και Σφακίων (Ρέθυμνο).

Πρόκειται για ένα νεότερο χειρόγραφο της Μονής Γωνιάς, μουσικό Αναστασιματάριο πιθανόν του 19ου αι., με 151 φύλλα, γραμμένο με το νέο μουσικό σύστημα, που στο τέλος περιλαμβάνει γενικά θεωρητικά στοιχεία περί βυζαντινής μουσικής, ενώ στην αρχή ένα πολύ σύντομο σημείωμα: Ἄν θάλασσα περάσης καὶ | ποταμὸν διαβῆς τὸν φίλον σου | Νικόλα νὰ μὴν ἀλησιμονῆς. | Νικόλαος Τσολικίδης Ἀπὸ Ἄργος. (φωτ. 1) Ο ἀκέφαλος επίσης μουσικός κώδικας ἀπὸ τὴ Μητρόπολη Λάμπης καὶ Σφακίων, με 106 φύλλα, φέρει χρονολογία 1780, ἐνῶ ἔχει ποικίλο περιεχόμενο (δοξαστικά καὶ τροπάρια τοῦ Ὁρθροῦ καὶ τοῦ Εσπερινοῦ, τρισάγιο, χερουβικά τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ τῆς Προηγιασμένης, τροπάρια ἀπὸ τὴν ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου καὶ τῆς Μεγάλης Εβδομάδας). (φωτ. 2)

Ιερά Μονή Προφήτη Ηλία Ρουστίκων (Ρέθυμνο).

Στὴ συλλογὴ τῆς Μονῆς Ρουστίκων ὑπάρχουν ἐλάσσονα χειρόγραφα τῆς τουρκοκρατίας, κυρίως τοῦ 18ου καὶ 19ου αι., με ποικίλο περιεχόμενο, ὅπως τὸ κατὰ στίχον (φωτ. 3) καὶ τὸ βραβεῖον (βρέβιον) τῆς μονῆς, μεταγενέστεροι κώδικες καταστίχων καὶ καταγραφῶν, μίᾳ ἀκολουθία εἰς κοιμηθέντα ἱερέα,

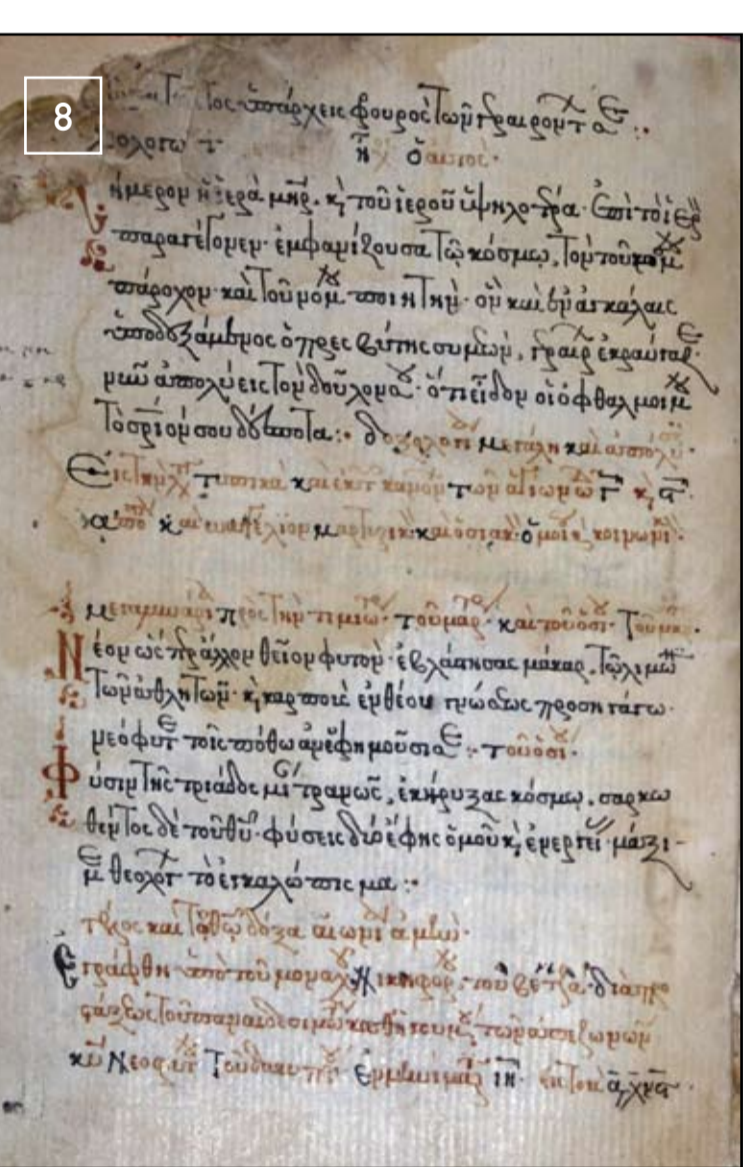

ἀκολουθίες τοῦ Προφήτη Ηλία. Ἰδιαίτερης ἀναφορᾶς ἀξίζει ἕνας κώδικας τοῦ 18ου αι. που περιέχει κανόνες καὶ διατάξεις τοῦ Πηδαλίου γιὰ ἱερεῖς, Σεληνοδρόμιον, ἕνα μικρὸ τμήμα περὶ ἐνυπνιασμῶν, ἱστορικές ἐνθυμήσεις γιὰ τὴν ἀλωση τῆς Κωνσταντινούπολης (στο περιθώριο) καὶ τὴν κατάκτηση τῆς Κρήτης ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς, 1453 μαῖω 29 ἡμέρα τρίτη ... | Ἐδῶ σιμειώνωμε παρὶ τῷ πὸς | ἐπήραν· ἡ (τοῦ)ρκου τὴν κρή|τοιῖν· | Εποίραν τα χανια 1645 | Ειπίραν· τὸ ρέθαιμονος 1646 | Ειποίραν· το μεγάλω κάστρο | 1669 | Εποίραν· τοῖν σπινάλώγκα | 1715· | Κ(αι) σ(ούδα) Κ(αι) μωραία· | (φωτ. 4) καὶ με χρονολογικὴ ἔνδειξη (15 Φεβρουαρίου 1790) ἕνα κτητορικὸ σημείωμα στο προηγούμενο φύλλο 84r: Το παρῶν ὑπάρχει κάμοῦ Γε|ρασίμου Ἱερωμονάχου· προσκυντιοῦ ἕκ κώμ(ης) τοῦ χορί|ου Γέργαιρη ἐπονωμαζόμε|νων τω ἐποίκλοις θοδω|ράκη αὐτον φήλα|τε κύριε (φωτ. 5)

Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου Δισκουρίου (Ρέθυμνο).

Απὸ τὴ Μονὴ Δισκουρίου ἔχουν φωτογραφηθεῖ πέντε (5) χειρόγραφα, κυρίως εὐκολογία καὶ διαβαστικά καὶ ἕνα με τὸν ζωδιακὸ κύκλο καὶ ἀστρολογικὸ περιεχόμενο. Χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ γραμμένο ἀπὸ τὸν ἱερομόναχο Κοσμά Διαβαστικὸ στα 1794, (φωτ. 6, φ. 26ν-27r) με τρία χαρακτηριστικὰ βιβλιογραφικὰ σημειώματα ἐκ τῶν ὁποίων παραθέτουμε τὸ παρακάτω στο φ. 1ν: Γραφεὺς ἐγὼ μεν τῆσδε τῆς βίβλου πέλω | τεθνήξομαι δὲ καὶ γενήσομαι κόνις | μένει δὲ βίβλος ἐν χρόνων πολλῶν κύκλοις | ὅσοι δὲ τυγχάνητε τῆσδε τῆς βίβλου | εὐχέσθαι τοῦ ἔχοντος ὑπέρ, ὡς θέμις | τυχεῖν με κῶρας τῆς ἄνω τρισολβίας | Κοσμά ἱερωμονάκω τῷ λειτουργῶ κυρίου | τέλος θεῶ δὲ δόξαν τῷ τρισπλίω.

Ιερά Μονή Αγίου Αντωνίου Απεζανών (Ηράκλειο).

Απὸ τὴ Μονὴ Απεζανῶν ἔχουν φωτογραφηθεῖ ἐπτά (7) χειρόγραφα, ἀνάμεσά τοὺς ἕνα ἐξοδιαστικὸ (ἐξόδιος ἀκολουθία) μοναχῶν, ἕνας νομοκάνονας, μίᾳ ἀκολουθία τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου καὶ ἕνας μουσικὸς κώδικας. Ξεχωρίζει ὁ χαρτώος κώδικας, πιθανόν τοῦ 18ου αι., με 146 φύλλα, διαστάσεων 195 x 140 χιλ., καὶ περιεχόμενο μίᾳ δημῶδη παραλλαγὴ ἀπὸ τὸ Βίο τοῦ ἀγίου Βασιλείου τοῦ Νέου, (φωτ. 7, φύλλο 1r) καὶ ἕνα ἐπίσης ἐκτενὲς τμήμα με ἀφηγήσεις ἀπὸ τὸ Γεροντικὸ. Ἀνάμεσά τοὺς ἔχει διασωθεῖ καὶ μίᾳ ἀκολουθία τῆς 21ης Ἰανουαρίου, ἡμέρα μνήμης τοῦ ἀγίου Μάρτυρα Νεοφύτου, ἀπόγραφο, ὅπως φαίνεται, ἀπὸ παλαιότερο κώδικα τοῦ ἔτους 1656, με ἀντιγραφέα τὸν Νικηφόρο Βενετζά, ὅπως ἀναφέρει τὸ βιβλιογραφικὸ σημείωμα στο φ.

23ν: ἐγράφθη ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Νικηφόρ(ου) τοῦ βέ[νε]τζα διὰ προ|ιστάξεως τοῦ πανα|ιδεσιμωτάτ(ου) καθ' ἡγουμένου τῶν ἀπεζωνῶν κυ(ροῦ) Νεοφύτου ... (φωτ. 8)

Σπαράγματα περγαμνίου κώδικα ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴ βιβλιοθήκη τοῦ π. Ἀνδρέα Χατζάκη (Ιεράπετρα).

Πρόκειται γιὰ τρία φύλλα (σπαράγματα), με διαστάσεις 220 x 160 χιλ., ἀπὸ χειρόγραφο περγαμνινὸ κώδικα, πιθανόν τοῦ 12ου-13ου αι., με περιεχόμενο ἀπὸ Πραξαπόστολο, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὶς σωζόμενες περικοπές τοῦ Ἀποστόλου καὶ τοῦ Ευαγγελίου. (φωτ. 9, φύλλα 5ν-6r) Τα περγαμνινὰ φύλλα ἔχουν τοποθετηθεῖ ὡς προστατευτικὸ ἐξώφυλλο γιὰ τὸ παλαίτυπο που ἀκολουθεῖ, τὸ Θεοτοκάριον τοῦ Ἀγαπίου Λάνδου, σε ἐκδόση τοῦ 1681 ἀπὸ τὸν Νικόλαο Γλυκὺ τὸν ἐξ Ἰωαννίνων. (φωτ. 10)

